

LIETUVOS RESPUBLIKOS
NESAŽININGOS PREKYBOS PRAKTIKOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ
TIEKIMO GRANDINĖJE DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. XIV-409 2, 4 IR 21 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymo Nr. XIV-409 2, 4 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) parengimą paskatino tai, kad Europos Komisijos žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinio direktorato paklausime Nr. EUP(2022)10330 dėl 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje (toliau – Direktyva) tinkamo perkėlimo į nacionalinę teisės sistemą buvo pateiktos pastabos dėl Įstatymo nuostatų neatitikties Direktyvos nuostatomis. Siūlomais pakeitimais Įstatymo nuostatos tikslinamos taip, kad jos atitiktų Direktyvos nuostatas ir Įstatymu būtų visiškai įgyvendinta Direktyva.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą inicijavo ir parengė Žemės ūkio ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Įstatymo 2 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta, kad „**Žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjas** (toliau – pirkėjas) – Lietuvos Respublikoje, kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje veikiantis fizinis ar juridinis asmuo, nepriklausomai nuo jų įsisteigimo vietos, viešasis subjektas arba tokių asmenų grupė, perkantys žemės ūkio ir (ar) maisto produktus“. Europos Komisijos teigimu, reikalavimas, kad pirkėjas būtų įsisteigęs Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje narėje, yra labiau ribojanti sąlyga, kurios Direktyva nenumato.

Įstatymo 4 straipsnio 7 dalies 1 punkte nustatytas draudimas žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjui grąžinti neparduotus žemės ūkio ir maisto produktus tiekėjui nesumokėjus jam už tuos neparduotus produktus arba nesumokėjus už tų neparduotų produktų pašalinimą **iš rinkos**, arba abiem atvejais. Direktyvoje įtvirtintas draudimas pirkėjui grąžinti neparduotus žemės ūkio ir maisto produktus tiekėjui nesumokėjus jam už tuos neparduotus produktus arba nesumokėjus už tų neparduotų produktų **pašalinimą**, arba abiem atvejais. Direktyvoje įtvirtintas draudimas draudžia pirkėjui nesumokėti už neparduotų produktų pašalinimą (utilizavimą), o ne pašalinimą iš rinkos, todėl Įstatyme šiuo metu įtvirtintas draudimas nevysiškai įgyvendina Direktyvos nuostatas.

Šiuo metu Įstatymu priežiūros institucijai nėra suteikti įgaliojimai žemės ūkio ir maisto pirkėjui skirti įpareigojimą nutraukti Įstatyme nustatytus draudžiamus nesąžiningus veiksmus, nors remiantis Direktyvos nuostatomis, tokie įgaliojimai priežiūros institucijoms privalo būti suteikti.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Dėl Įstatymo projekto 1 straipsnio

Įstatymo projekto 1 straipsniu siūloma pakeisti šiuo metu galiojančio Įstatymo 2 straipsnio 11 dalį, nurodant, kad „**Žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjas** (toliau – pirkėjas) – fizinis ar juridinis asmuo, nepriklausomai nuo jų įsisteigimo vietos, taip pat tokių asmenų grupė arba Europos Sąjungoje veikiantis viešasis subjektas, perkantys žemės ūkio ir (ar) maisto produktus.“ Šiuo pakeitimu atsisakoma reikalavimo, kad žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjas būtų įsisteigęs Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje narėje, tokiu būdu žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjo apibrėžimą visiškai suderinant su Direktyvoje pateiktu pirkėjo apibrėžimu. Taip pat pridurtina, kad

Direktyvos lietuvių kalba tekste pateiktas pirkėjo apibrėžimas šiuo metu yra taisomas, kadangi nesutampa su anglų kalba pateiktu pirkėjo apibrėžimu. Įstatymo projekte numatomas žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjo apibrėžimas atitinka Direktyvoje anglų kalba pateiktą pirkėjo apibrėžimą.

Dėl Įstatymo projekto 2 straipsnio

Įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma pakeisti šiuo metu galiojančio Įstatymo 4 straipsnio 7 dalies 1 punktą, numatant, kad „pirkėjas grąžina neparduotus žemės ūkio ir maisto produktus tiekėjui nesumokėjęs jam už tuos neparduotus produktus arba nesumokėjęs už tų neparduotų produktų **pašalinimą**, arba abiem atvejais“. Šiuo pakeitimu suderinamos Įstatymo ir Direktyvos nuostatos – šiuo metu Įstatyme įtvirtinti žodžiai „produktų **pašalinimą iš rinkos**“ siūlomi pakeisti į „produktų **pašalinimą**“, kadangi „pašalinimas iš rinkos“ neatitinka Direktyvos nuostatų.

Dėl Įstatymo projekto 3 straipsnio

Įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalimi siūloma papildyti šiuo metu galiojančio Įstatymo 21 straipsnio 1 dalį numatant papildomus įgaliojimus priežiūros institucijai – įtvirtinti, kad „priežiūros institucija taip pat turi teisę pirkėjui skirti įpareigojimą nutraukti šiame įstatyme nustatytus draudžiamus nesąžiningus prekybos praktikos veiksmus ar įpareigojimą atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes, įskaitant sutarties pakeitimą“. Europos Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad šiuo metu galiojančiame Įstatyme priežiūros institucijai nesuteikti įgaliojimai reikalauti, kad pirkėjas nutrauktų draudžiamą prekybos praktiką. Dėl šios priežasties neįgyvendinta Direktyvos 5 straipsnio 7 dalis. Siūlomu pakeitimu bus visiškai įgyvendinta minėta Direktyvos nuostata. Taip pat atsižvelgiant į Direktyvos tikslą – žemės ūkio ir maisto produktų tiekėjų interesų apsaugą, Agentūrai numatomi įgaliojimai skirti įpareigojimą pirkėjui ne tik nutraukti draudžiamus nesąžiningus prekybos praktikos veiksmus, tačiau taip pat ir įpareigoti pirkėją atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes, įskaitant sutarties pakeitimą.

Įstatymo projekto 3 straipsnio 2 dalimi siūloma pakeisti Įstatymo 21 straipsnio 7 dalį numatant atsakomybę už priežiūros institucijos reikalavimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą (dėl Agentūros privalomojo nurodymo pateikti finansinių ir (ar) kitų dokumentų, iš jų ir dokumentų, kuriuose yra komercinių paslapčių, kopijas ir informaciją, reikalingą Įstatyme Agentūrai nustatytoms funkcijoms atlikti bei dėl Agentūros įpareigojimo nutraukti draudžiamus nesąžiningus prekybos praktikos veiksmus, atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes, įskaitant sutarties pakeitimą).

Pažymėtina, jog VŠĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra (toliau – Agentūra) nurodė, jog dažnai susiduria su tokia situacija, kuomet Įstatymo 7 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyti subjektai, o ypač pirkėjai, nevykdo Agentūros privalomojo nurodymo pateikti finansinių ir (ar) kitų dokumentų, iš jų ir dokumentų, kuriuose yra komercinių paslapčių, kopijas ir informaciją, reikalingą Įstatyme Agentūrai nustatytoms funkcijoms atlikti. Atsižvelgiant į tai, bei siekiant, kad nesusidarytų tokia situacija, kuomet nurodytiems subjektams, ypač pirkėjams, labiau apsimokėtų sumokėti baudą nei pateikti minėtus dokumentus ir informaciją, siūloma įtvirtinti šią nuostatą, numatant baudą už kiekvieną Agentūros privalomojo nurodymo nevykdymo dieną: „jeigu suėjęs privalomojo nurodymo įvykdymo terminui tiekėjas ir (arba) pirkėjas ir (arba) viešojo administravimo subjektas nevykdo Agentūros privalomojo nurodymo pateikti finansinių ir (ar) kitų dokumentų, iš jų ir dokumentų, kuriuose yra komercinių paslapčių, kopijas ir informaciją, reikalingą šiame įstatyme Agentūrai nustatytoms funkcijoms atlikti, jam skiriama iki penkiasdešimt eurų bauda už kiekvieną Agentūros privalomojo nurodymo nevykdymo dieną“.

Taip pat siūloma numatyti atsakomybę pirkėjui už Agentūros įpareigojimo nutraukti Įstatyme nustatytus draudžiamus nesąžiningus prekybos praktikos veiksmus ar įpareigojimo atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes, įskaitant sutarties pakeitimą, nevykdymą: jeigu pirkėjas „nevykdo arba vykdo ne laiku Agentūros privalomąjį nurodymą nutraukti draudžiamus nesąžiningus prekybos praktikos veiksmus, atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes, įskaitant sutarties pakeitimą, jam skiriama iki trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną pažeidimo vykdymo (tęsimo) dieną“.

Atsižvelgiant į tai, jog šiuo metu MPĮNVDI¹ 12 str. 5 d. numatyta, kad „už Konkurencijos tarybos įpareigojimų nutraukti draudžiamus nesąžiningus veiksmus, atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes, nevykdymą arba vykdymą ne laiku mažmeninės prekybos įmonėms skiriama trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną pažeidimo vykdymo (tęsimo) dieną“, siekiant nediskriminuoti ūkio subjektų už iš esmės tuos pačius draudžiamus veiksmus, nuspręsta Įstatymo projekte įtvirtinti iki trijų šimtų eurų dydžio baudą už kiekvieną Agentūros privalomojo nurodymo nevykdymo dieną.

Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalimi siūloma patikslinti Įstatymo 21 straipsnio 8 dalies 1 punktą, numatant, kad už Agentūros darbuotojų reikalavimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, jiems atliekant 14 straipsnio 2 dalyje nurodytus veiksmus, pirkėjams skiriama *iki* trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną nevykdymo arba netinkamo vykdymo dieną, tokiu būdu numatant galimybę diferencijuoti teisinę atsakomybę.

Priėmus Įstatymo projektą, Direktyvos nuostatos būtų visiškai ir tinkamai perkeltos į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Įstatymo projekte siūlomo teisinio reguliavimo teigiamos pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 dalyje. Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo pakeitimai turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai, ypač dėl įgaliojimų reikalauti, kad pirkėjas nutrauktų draudžiamą prekybos praktiką, suteikimo priežiūros institucijai. Tokiu būdu bus užtikrinamas sklandus žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinės veikimas.

8. Įstatymo projekto atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymų projektai neprieštarauja nacionaliniams ir Europos Sąjungos teisės aktams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymo projekte siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte pateikiamas sąvokos pakeitimas įvertintas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas. Įstatymo projektu įgyvendinamos Direktyvos nuostatos.

¹ Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas

12. Įstatymo įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymo įgyvendinimui nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto lėšų nepareikalaus.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Specialistų vertinimas negautas.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „nesąžininga prekybos praktika“, „priežiūros institucija“, „pirkėjas“, „tiekėjas“, „žemės ūkio ir maisto produktai“, „žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinė“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.